

door Paul Marijnjs

Doeko Bosscher bewoont een laat-negentiende eeuwse huis in het Groningse Warffum, een dorp aan de rand van de Waddenzee. Zijn studeerkamer is ruim en licht. Aan de muur een groot portret van Abraham Kuiper, een blinde kaart van Nederlandsch Oost-Indië; een schoolprent waarop de zendingsarbeid in onze vroegere kolonie in beeld wordt gebracht; een aandelencertificaat van een maatschappij die zich ooit voorstelde het legendarische goudschip Lutine te bergen; een officierskepi van het vooroorlogse leger; foto's van het Wad. Zijn dissertatie (over de Antirevolutionaire Partij van 1939 - 1952) zit in mijn tas.

Heeft hij een zwak voor hopeloze zaken?

"O, nee, integendeel," zegt hij onmiddellijk. "Ik ben eerder optimist. Ik geloof, heel beslist, in de menselijke vooruitgang. De mensheid gaat vooruit, weliswaar in een tempo van 10 stappen naar voren, negen stappen naar achteren, maar vooruit."

Is dat dankzij de les der historie? Bestaat er zoiets?

"Dat geloof ik wel. Het is een misverstand dat een historicus per se een pessimist moet zijn. Neem bijvoorbeeld de Nederlandse houding tegenover minderheden. De doorsnee-Niederlander moet niets hebben van een racistische benadering van Surinamers of gastarbeiders. Volgens mij is dat het directe gevolg van wat er tijdens de laatste oorlog met de joden is gebeurd. Toen hebben we geleerd welke gruwelijke consequenties racisme kan hebben. Racisme gaat er hier niet in, dank zij onze kennis van het verleden."

Mensen als Joop Glimmerveen of de gekken die de Vara opbellen met de mededeling dat Hanneke Groenteman vergast moet worden, ze zijn er natuurlijk wel, maar het zijn er niet veel, en naar mijn mening zullen het er ook nooit veel worden."

U schreef een proefschrift over de ARP en de erfenis van Colijn, maar u komt niet uit een dergelijk milieu?

"O nee, integendeel zou ik haast zeggen. Mijn ouders waren katholiek, ze hebben voor de oorlog braaf op de Rooms-Katholieke Staatspartij gestemd. Na de oorlog zijn ze met de doorbraak meegegaan, mijn moeder stemt nog steeds PvdA. Mijn vader is een floating voter geworden. Tijdens de Provorellen heeft hij zelfs een keer op freule Wittwaal gestemd. Hij dacht dat de situatie daardoor weliswaar niet zou verbeteren, maar evenmin verslechteren. Al met al een duidelijk voorbeeld van katholieke emancipatie."

"Ik zat op het Ignatiuscollege in Amsterdam. Dat was indertijd, in de jaren zestig, een broeinest van nieuwlichting. De priesters die er les gaven waren verbonden aan de Societas Jesu. Huub Oosterhuis liep er rond, pater Van Kilsdonk... veel van die mensen noemen zichzelf nu niet langer jezuiet, priester, katholiek, of zelfs christen. Het was een liberale school, in die zin, dat men probeerde uit alle macht de deontologiserende bij te benen. Hopeloos, natuurlijk. Er bestond bijvoorbeeld een soort disput, de Academie gebeten. Toen ik daar voorzitter van was, hebben we burgemeester Van Hall een avondje uitgenodigd om eens uit te leggen wat zijn standpunt was inzake de religies in Amsterdam. Het was de tijd van de happenings op het Spui, de Provyedemonstraties. Wij probeerden dat heel nijver bij te houden."

U deed niet mee met Provo?

"Nou, nee. Ik ben er wel eens gaan kijken, maar ik werd er akelig van; mensen die met elkaar op de vuist gingen, met de politie vechten... een weinig verheffend schouwspel."

"Maar ik ben ook nooit warm gelopen voor de ideeën van Provo. Ik heb altijd het gevoel gehad dat het niet echt was. Toch heeft de hele sfeer uit die tijd wel invloed op me, maar waaruit dat precies moet blijken weet ik niet."

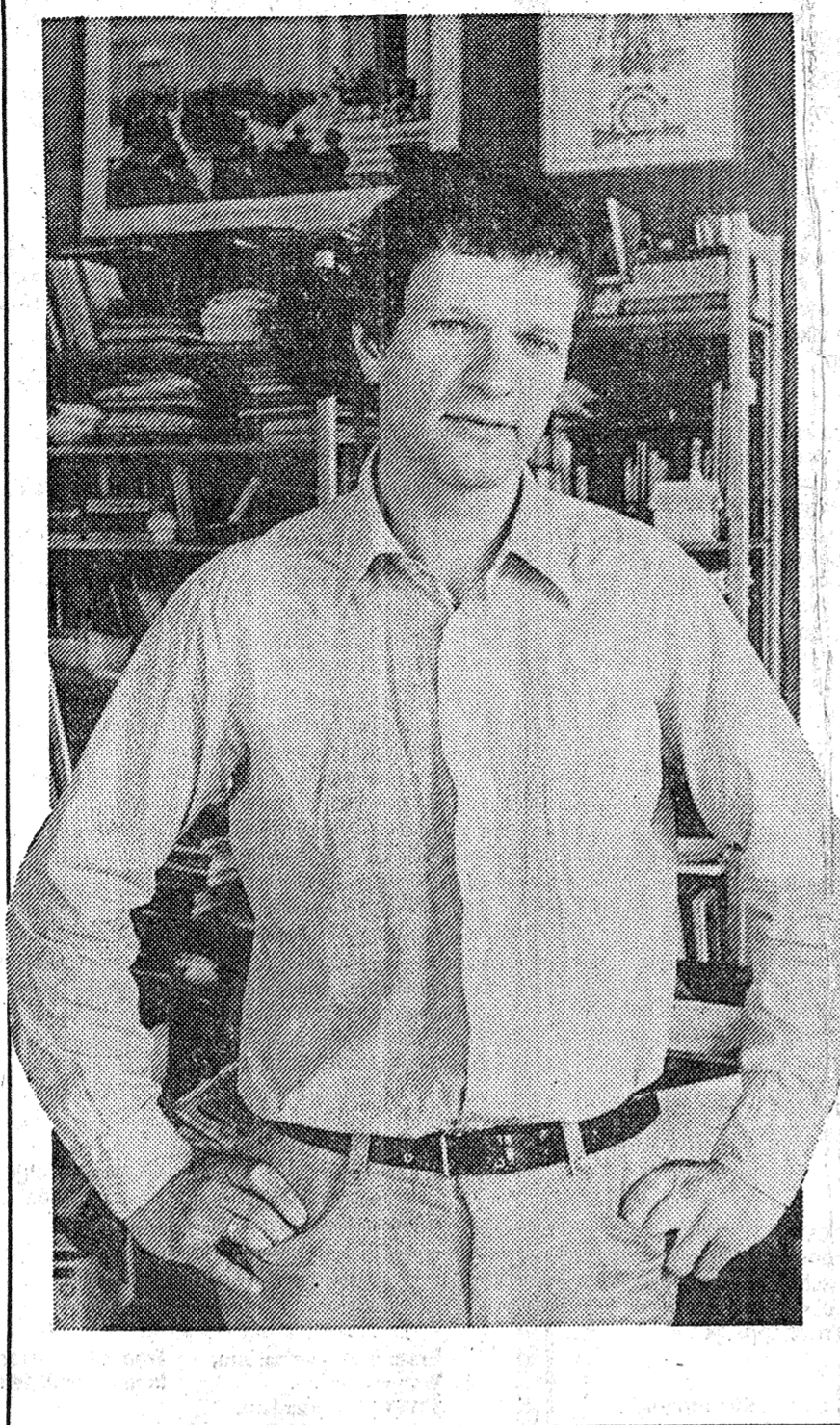
Hoe komt u ertoe zich in de ARP te verdiepen?

"Dat was beslist een kwestie van A la recherche du temps perdu. Toen ik in 1968 naar Groningen ging stond al voor me vast dat ik de hedendaagse geschiedenis tot onderwerp wilde nemen. Dat is weer een gevolg van een frustratie die u misschien ook wel kent, en die veel mensen van onze generatie volgens mij delen: de frustratie dat je de oorlog niet hebt meegemaakt. Steeds maar weer te horen krijgen: jij begrijpt het niet, jij weet er niets van, want jij hebt de oorlog niet meegemaakt! Dat heeft mij enorm geërgerd, enorm. Want natuurlijk hebben wij, na 5 mei '45 geboren, de oorlog wel meegemaakt. We hebben de bunkers op het strand gezien, de puinhopen, de kale plekken in de steden, we hebben er tot vervelens toe verhalen over gehoord, de gevolgen in de familiekring gezien, de vetes, de narigheden, de trauma's die eruit voortkwamen. Het is ook onze oorlog geweest! Al zijn we na '45 geboren!"

"Als de oorlog indertijd na '45 volkomen verdragen was, zonder een spoor na te laten, zou het iets anders zijn. Maar nu wordt ons het recht ontzegd om deel te hebben aan een oorlog die ook van ons is. Daar zou een boek over te schrijven zijn, over de oorlog van de generatie van na '45."

"Ik heb de ARP uitgekozen omdat zij verreweg het meest consequent, het principieelst aan hun oude

DOEKO BOSSCHER

'VAN DE KERK ALS INSTITUUT WIL IK NIETS WETEN'

koers vasthielden, ook toen de internationale omstandigheden volkomen gewijzigd waren. Vanwege de contrastwerking, ja."

Voelde u uw afkomst als een handicap?

"Er zijn wel mensen geweest die zeiden dat ik niet alle subtiliteiten van het gereformeerde jargon heb doorgrond. Trouwens, ik betrapte me erop dat ik het woord penitentie ergens gebruikte, en dat is een echt rooms term. Ik heb het niet geschrapt, waarom zou ik? Als mijn critici zeggen dat ik de 'nestgeur' mis, hebben ze ongetwijfeld gelijk."

Ik vraag hem of hij in zijn dissertatie dingen heeft weggelaten die zijn collega dr. Lou de Jong nu juist gepubliceerd zou hebben.

"Dat is een goede vraag", zegt hij verrast. "Er is inderdaad één geval... laat ik zonder de naam te noemen zeggen dat het om een AR-functionaris ging die zich tijdens de bezetting aansloot bij een niet geheel kosjer clubje. Niet de SS, of de NSB, of zo, maar toch een gezelschap waarvan je beter geen lid had kunnen zijn. Dezelfde man kwam na de oorlog tot mijn verbaazing terug in een hoge functie. Ik heb dat maar niet vermeld. Achteraf denk ik, ben ik niet te laf geweest? Heb ik me niet te zeer zelfcensuur opgelegd? Het was niet zo vreselijk belangrijk, of verschrompelijk, maar toch... Achteraf ben ik er niet tevreden over."

Via de oorlog en werken van dr. Lou de Jong komt het gesprek op Doeko Bosschers broer Flip, de marinehistoricus.

Was hij uw grote voorbeeld?

"We schelen dertien jaar, dus ik zou niet willen beweren dat ik hem zo goed ken. Hij is heel anders dan ik. Als jongen tekende hij graag schepen, hij had belangstelling voor sterke verhalen over Grote Mannen, en kleurige gebeurtenissen. Die voorkeur deel ik niet."

Wat vindt u van zijn boeken?

"Hij is een zeer integere vent, daarbij erg erudiet, een allesver-slindend lezer. Als historicus is zijn motto geloof ik *Battles First*. Hij heeft meer belangstelling voor één zeeslag uit de Tweede Engelse Oorlog (1665-1667, pm), dan voor de totale maatschappelijke ontwikkelingen. Opmerkelijk is het elan waarmee hij schrijft over technologische ontwikkelingen. Heel verbazingwekkend, als je bedenkt dat hij geen spijker in de muur kan slaan. Superonhandig. Flip. Maar als je zijn boeken leest zou je denken dat hij ieder vrij moment onder een auto ligt."

Wat vond hij van uw proefschrift?

"De dertiende stelling luidde: Een

De twee broers Flip en Doeko Bosscher studeerden beiden geschiedenis. Doeko Bosscher promoveerde onlangs op een dissertatie over de Anti-Revolutionaire Partij in de jaren 1939-1952. Flip Bosscher werkt aan een publikatie over de Koninklijke Marine tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Luitenant ter zee 1e klasse drs. Flip Bosscher (Heilo 1937) studeerde in Leiden, Freiburg en Bologna. In 1962 kwam hij bij de Marine, aanvankelijk als medewerker op het bureau Maritieme Historie, vervolgens als conservator-directeur van het Maritiemuseum in Den Helder. Hij heeft verschillende publikaties op het gebied van de Nederlandse zeegeschiedenis op zijn naam staan. Hij is getrouwd, en vader van twee zoons.

Dr. Boeko Bosscher (Alkmaar 1949) studeerde in Groningen. Hij is als wetenschappelijk medewerker verbonden aan het Instituut voor hedendaagse geschiedenis aan de Groningse Universiteit. Hij is getrouwd en heeft een zoon en een dochter.

De gesprekken met de gebroeders Bosscher vonden tegelijkertijd plaats. Cas de Stoppelaar sprak met drs. Flip Bosscher in zijn woning in Anna Paulowna, Paul Marijnjs wisselde van gedachten met dr. Doeko Bosscher in zijn Warffumse werkvertrek.

volk dat leven wil, bouwt zijn toekomst niet op kernenergie. Zoets vindt mijn broer slappe linkse kletspraat. Hij was van plan er op de promotie tegen te opponen, maar dat heb ik hem goddank uit zijn hoofd weten te praten. Ach, u moet niet vergeten dat hij VVD-lid is."

Standwerkers

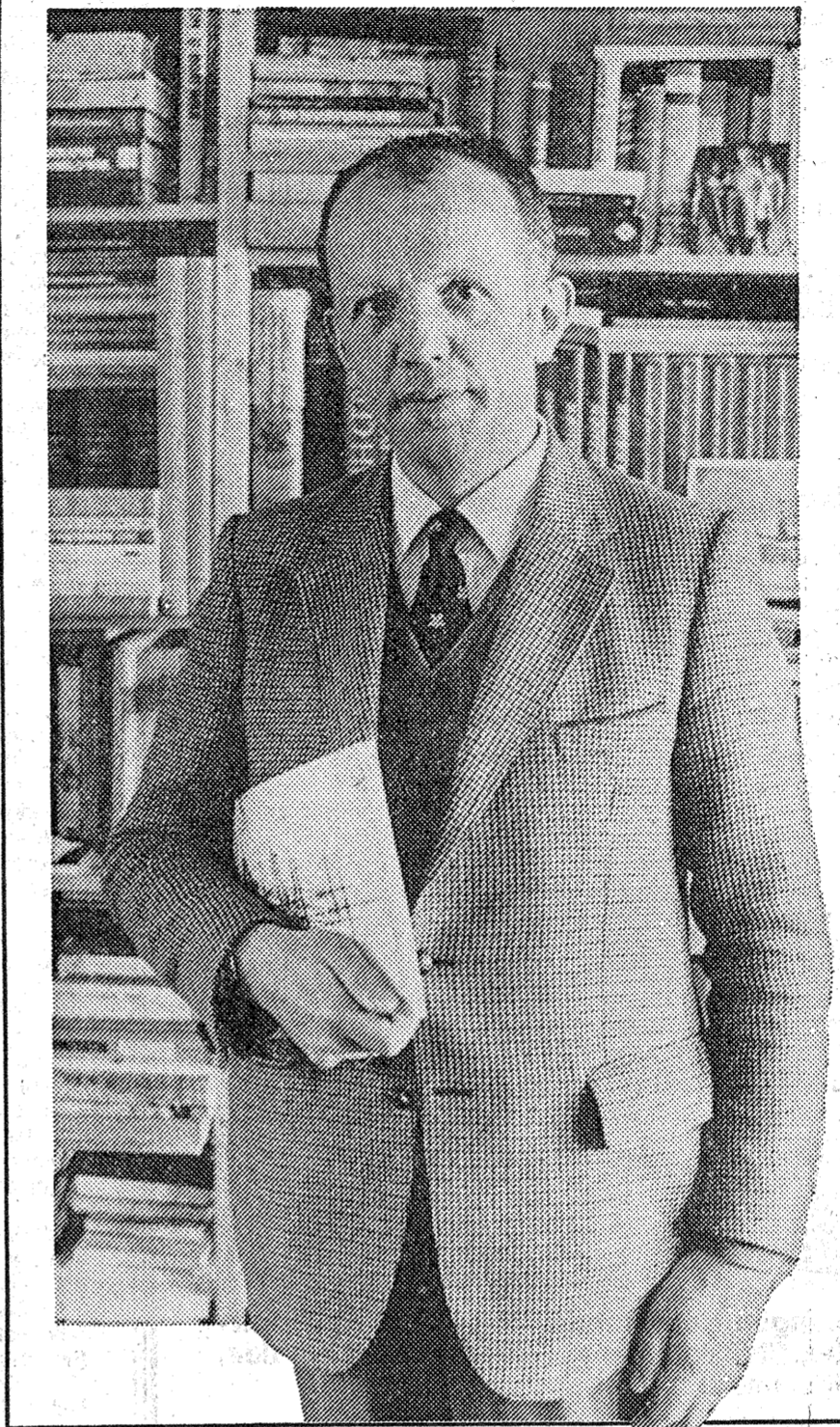
Is uw socialisme een substituuut voor het rijke roomsche geloof uit uw jeugd?

"Volstrekt niet. Ik zou, laat ik dat eerlijk zeggen, dolgraag geloven. Ik benijd de gelovigen hun zekerheid. En ik hoop dan ook nog steeds, diep in mijn hart, op een ervaring die mij dat geloof zal geven. Maar van de kerk als instituut wil ik niets weten. Op school heb ik een man als Van Kilsdonk, die probeerde je te interesseren voor het priesterschap, altijd zorgvuldig ontlopen. In de PvdA houd ik mij ook ver van de standwerkers; ik voel mij aangetrokken tot het intellectuele kader. Voor het soort socialist dat op het partijcongres bij handopsteking de monarchie afschaft, of de volksgezondheid nationaliseert, kan ik weinig respect opbrengen."

Later, onder het eten van een royaal gevulde avocado, komt het gesprek op de monarchie. "Voor Beatrix heb ik de vlag niet uitgestoken," zegt hij koeltjes, "die moet eerst maar eens laten zien wat ze eigenlijk waard is. Claus lijkt me in ieder geval wel een winstpunt voor de monarchie, en dat zou ik van zijn schoonvader niet durven beweren. Ik ben geen fanatiek republikein; ik wacht eerst maar eens af."

Na het eten rijden we naar de haven van Usquert, die net groot ge-

FLIP BOSSCHER

'IK HEB MIJN PEN NIET AAN DE MARINE VERKOCHT'

door Cas de Stoppelaar

Bevatt de geschiedenis voor ons een les, mijnheer Bosscher?

"Het enige dat de geschiedenis ons leert is dat de mensen niets van de geschiedenis willen leren. Dat is althans de mening van de cultuurfilosoof Egon Friedell."

"Ik zelf denk dat je er best wat uit kunt leren. Fouten die vroeger gemaakt zijn kan je trachten in de toekomst te vermijden. Maar het belangrijkste vind ik dat je er inspiratie uit kunt putten."

"Inspiratie, ja. Dat geldt vooral voor de marineman. Ik vind dat zo geheimzinnig, die inspiratie die gemeen als Karel Doorman heeft bezield. Waarom bleef hij aan boord toen zijn schip "De Ruyter" tijdens de slag op de Javazee door de Japanse torpedo's fataal was getroffen? Het moet te maken hebben gehad met het feit dat zijn vader ook officier was, en dat er in zijn familie diverse ridders Militaire-Willensorden rondliepen. Ik vind dat fascinerend. Dat gevoel van: ik ben een Doorman en ik ga door. Het is moeilijk uit te leggen. Iets van: uiteindelijk behoort ik toch tot diezelfde club als Michiel de Ruyter!"

Hij staat op, wandelt naar de boekenkast en haalt er trefzeker het Gedenboek van de Nederlandse Adelborstopleiding uit. "Kent u het Adelborstlied?" Hij leest voor met gedragen stem en zwaaiende wijsvinger: "Waar de Ruyter eens moest sneven, Waar een Tromp zijn roem behield..."

Ademloos luister ik toe.

De titelpagina van zijn boekje: "De Nederlandse Mariniers" door Ph. M.

Hoe komt u er bij om eerst geschiedenis te gaan studeren en dan bij de Marine te gaan?

"De Marine, ja. Dat is uit mijn middelbare schoolperiode. Ik wilde toen al, eigenlijk. Ik ben zeer beïnvloed door thuis. Mijn vader was een zeer enthousiast reserve-officier."

"Ik ben eerst in Leiden geschiedenis gaan studeren. Dat was gewoon omdat ik me interesseerde voor "Wat er vroeger gebeurd was" Daarna ben ik voor mijn nummer opgekomen."

"Ik moet overigens benadrukken dat ik mijn officiersopleiding de belangrijkste fase voor mijn ontwikkeling vind. Het is voor mijn vorming belangrijker geweest dan mijn studie."

Wat vindt u zo prettig bij de Marine? De discipline?

"Ja, discipline vind ik heel belangrijk. Maar ook het feit dat je in contact komt met heel veel verschillende mensen. Je leert van gedachten te wisselen met - tjá, hoe zeg je dat - met mensen die er beperktere ideeën op nahouden. Dat vind ik nuttig en dat was ook wel nodig na mijn Leidse jaren."

"Ik heb een hele prettige studententijd gehad, en het Leidsch Studenten Corps vond ik erg boeiend. Maar het was me te afgesloten. Het was te artificieel. Zoals een vriendje van me zei: het betreft hier een groep heren die aan het verkeerde einde van hun carrière zitten te rentenieren."

Maar de Marine is toch ook een eliteclubje?

"(Bits): "Nee, dat vind ik niet. Bovendien heb ik grote moeite met het woord: eliteclubje."

Wat staat er bij u voorop: de Marine of de geschiedenis?

"Moeilijk. Eh... ik zie eigenlijk geen tegenstelling. In de Marine zijn talloze specialismen. Ik noem mijzelf dus officier bij de Marine, met als specialiteit maritieme geschiedenis. Een specialisme net als andere, net als elektrotechnisch officier."

"Binnen dat vakgebied is het mijn taak om voor de Marine begrip te wekken bij de buitenwereld."

Laat deze vooringenomen taakstelling wel ruimte voor integer en objectief wetenschap-bedrijven?

"Ik ben zegge en schrijve maar één keer bijna verhinderd om te schrijven wat ik wilde. Ik heb mij uit die situatie weten te redden zonder de indruk te hebben dat ik mij verloor. Ik heb mijn pen niet aan de Marine verkocht."

"Ik vind trouwens dat de Marine zo ontzettend veel positieve kanten heeft dat ik nooit en te nimmer de behoefte heb gevoeld om iets te verdoezelen. Ik voel mij er zeer wel bij. Oh... over de munitie op de Zeven Provinciën zou ik nou niet direct een dik boek gaan schrijven. Dat interesseert me niet zo."

Vele boeken die drs. Bosscher heeft geschreven zijn rijklijk verlucht met afbeeldingen van historische zeeslagen, schepen onder vol zeil op weg naar verre landen en dappere mannen met kijkers en zwaarden. Er stijgt een geur van kruiden en hout op uit de bladzijden.

"Een picturaal beeld van de historie is voor mij belangrijk. Bovendien probeer ik de gebeurtenissen - zeeslagen - zo te beschrijven dat het allemaal heel doorzichtig en helder wordt."

"Een nadeel van een dergelijke benadering is - ben ik bang - dat ik soms niet helemaal au-serieux wordt genomen door sommige van mijn collega's. Je zou kunnen zeggen dat ik een méér romantische kijk op de geschiedenis heb dan velen van hen, waaronder ook mijn broer. Romantiek voert bij mij de boventoon, bij hem is het de ondertoon."

Wat vindt u van het werk van uw broer?

"Ik had die vraag verwacht, natuurlijk, want u zei al door de telefoon dat mijn broer in dit dubbel-interview aan de andere kant van de pagina zou prijken. Zet hem overigens maar links en mij rechts, want hij zit voor de PvdA in de gemeenteraad van Warffum en ik deed dat voor de VVD in Den Helder. Haha!"

"Nee... ik moet het als volgt zeggen: ik vind mijn broer... eh... zéér sympathiek en ik acht hem ook héél hoog. Ik vind hem ook onkreukbaar. Een heel nobel mens... ja."

"Maar hij is dertien jaar jonger dan ik, de jongste uit een gezin van zeven, en ik de oudste. Hij zat op de St. Ignatiuscollege in Amsterdam, waar ook lieden als Ton Regtien vandaan komen, en zo. Dat zal wel invloed op zijn vorming hebben gehad. Ik zelf zat op het R.K. Lyceum in Alkmaar, niet bij uitstek een school waar je veel meekreeg op het gebied van geestelijke en culturele vorming. Ik kan dan ook niet verdoezelen dat mijn broer en ik heel anders zijn, en dat we ook vanuit een andere instelling schrijven."

"Kijk, dat proefschrift van hem. Ik denk dat, als ik die studie gemaakt zou hebben, ik op een heel andere waardering van de figuur Colijn was uitgekomen. Mijn broer vindt Colijn een aarts-aanpasser. Ik zie hem veel positiever. Voor mij is Colijn één van de weinige staatslieden die tussen de beide wereldoorlogen nog iets aan de defensie hebben trachten te doen. Overigens vind ik zijn proefschrift een boeiend boek. Ja, een boeiend boek."

Denkt u dat uw broer uw werk ook waardeert?

"Och, ik heb hem alles toegestuurd."

Was dat nodig om hem aan het lezen te krijgen?

"Nee, dat denk ik niet. Hij heeft het meeste wel gelezen, veronderstel ik. Eh... ik weet trouwens niet hoe hij er over denkt. Ik weet ook niet wat hij over mij zegt."

Koper

U schrijft nu een studie over de Marine in de Tweede Wereldoorlog. Wat houdt dat precies in? Gaat u er ook op promoveren?

"Promoveren... dat weet ik nog niet. Dat zien we wel. Het boek gaat overigens niet alleen over gevechtsacties. Er komt een heel stuk voorgeschiedenis aan te pas, toegespit op de gedachte: hoe had de verdediging van het Koninkrijk georganiseerd moeten worden? Wat mij verbijstert in die hele episode is hoe men de Marine heeft verwaarloosd, tussen de twee wereldoorlogen. Zo ontzettend Hollands gedacht van: we doen er niks aan, en als het er op aan komt knappen de anderen het maar op. Het is schandelijk! Ik schaam me diepals ik er over lees."

"Ik zal u vertellen hoe erg het was. Een goede vriend van mij vocht in '42 in Soerabaja tegen de Jappen. Ze zagen Japanse soldaten met groene kastjes voor hun buik. De Nederlanders schoten niet op hen omdat ze dachten dat het ziekenbroeders waren, met verbandtrommels. Ze wisten geen eens dat die kistjes walkie-talkies waren. Onze mannen bij de Marine hadden die dingen nog nooit gezien!"

Bosscher zet een plaat op. Het blijkt dat zijn muzikale voorkeur uitgaat naar orgel- en marmusziek. De Marinierskapel ligt op de draaitafel: broze tonen van gedempt koper vullen het vertrek. Roerloos zit hij op de grote bank.

Vervolg van pagina Z 8

DUBBELINTERVIEW